

Şanlıurfa Yöresi İntoksikasyon Olguları ve Karaciğer Toksisitesinin Değerlendirilmesi

Intoxication Cases and Evaluation of Liver Toxicity of Sanliurfa Region

Süleyman SARI¹ , Ahmet UYANIKOĞLU²

¹ Harran Üniversitesi Tıp Fakültesi, İç Hastalıkları Anabilim Dalı, Şanlıurfa, TÜRKİYE

² Harran Üniversitesi Tıp Fakültesi, İç Hastalıkları Anabilim Dalı, Gastroenteroloji Bilim Dalı, Şanlıurfa, TÜRKİYE

Öz.

Amaç: Bu çalışmada intoksikasyon nedeni ile acil servise başvuran olguların demografik, etyolojik, prognostik özellikleri ve intoksikasyon olgularının ne kadarında karaciğerin etkilendiğinin araştırılması amaçlanmıştır.

Materyal ve Metod: Ocak 2018 – Eylül 2019 tarihleri arasında Harran Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesi acil servisine başvuran hastaların dosyaları retrospektif olarak tarandı. Yaş, cinsiyet, anamnez özellikleri ve kan tahlilleri incelendi.

Bulgular: 211 vakanın 137'si (%64.9) kadın, yaş ortalaması 30.3± 13.12, yaş dağılımı 18-72 yaş aralığında idi. Olguların 108'i (%51.2) ilaç, 39'u (%18.5) akrep ısırması, 23'ü (%10.9) gıda, 14'ü (%6.6) böcek-fare, 12'si (%5.7) yılan ısırması, 9'u (%4.3) koroziv madde 4 olguda esrar-ekstazi ve 1'er olguda da alkol ve karbon monoksit intoksikasyonu tespit edildi. Olguların 11'inde transaminazlarda (ALT, AST), 16'sında kolestaz enzimlerinde (ALP, GGT) veya bilirubin değerlerinde yükseklik saptandı. Zehir Danışma Merkezinin önerisi ve klinik durumları değerlendirilerek 136 (%64.5) olgu yoğun bakım ünitesinde (YBÜ), 44 (%20.8) olgu da serviste takip edildi. İlaç intoksikasyonu nedeniyle takip edilen olgulardan 1'i YBÜ'nde takip esnasında, organ yetmezliği nedeniyle ex oldu, bu hastanın karaciğer enzimleri yüksekti.

Sonuç: Hastanemiz acil servisine intoksikasyon nedeni başvurularda en sık neden ilaç, onu takiben akrep- yılan ısırması ve gıda zehirlenmesidir. İntoksikasyon daha çok genç yaşlarda ve kadın hastalarda görülmektedir. Hastaların yaklaşık yüzde on kadarında karaciğer etkilenmektedir, karaciğer enzim yükselmesi kötü prognoz göstergesi olabilir.

Anahtar Kelimeler: İntoksikasyon, İlaç, Karaciğer

Abstract

Background: In this study, it was aimed to investigate the demographic, etiological and prognostic characteristics of the cases who applied to the emergency department due to intoxication and how much of the intoxication cases the liver was affected.

Materials and Methods: The files of the patients who applied to the emergency service of Harran University Medical Faculty Hospital between January 2018 and September 2019 were retrospectively scanned. Age, gender, anamnesis features and blood tests were examined.

Results: 137 of the 211 cases (64.9%) were female, the mean age was 30.3 ± 13.12, the age range was between 18-72. Of the cases, 108 (51.2%) were drug, 39 (18.5%) were scorpion bites, 23 (10.9%) were food, 14 (6.6%) were insect-mice, 12 (5.7%) were snake bites, 9 (4.3%) were corrosive substances, cannabis-ecstasy in 4 cases and alcohol and carbon monoxide intoxication in 1 case each. Transaminases (ALT, AST) were found to be elevated in 11 patients, cholestasis enzymes (ALP, GGT) or bilirubin in 16 patients. By evaluating the recommendation and clinical conditions of the Poison Counseling Center, 136 (64.5%) cases were followed in the intensive care unit (ICU) and 44 (20.8%) cases were followed in the service. One of the cases followed up due to drug intoxication died due to organ failure during follow-up in the ICU, and liver enzymes of this patient were high.

Conclusions: The most common cause of intoxication applications to the emergency department of our hospital is medication, followed by scorpion-snake bites and food poisoning. Intoxication is mostly seen in younger ages and in female patients. The liver is affected in about ten percent of patients, elevated liver enzymes may indicate a poor prognosis.

Keywords: Intoxication, Drug, Liver

Sorumlu Yazar / Corresponding Author

Dr. Süleyman SARI

Harran Üniversitesi Tıp Fakültesi,
İç Hastalıkları Anabilim Dalı,

Şanlıurfa/TÜRKİYE

E-mail: drsari12@gmail.com

Geliş tarihi / Received: 02.05.2021

Kabul tarihi / Accepted: 18.10.2021

DOI: 10.35440/hutfd.931668

Giriş

Akut intoksikasyon vakalarının acil servislere başvurularda önemli bir yer tuttuğu, ciddi mortalite ve morbidite ile ilişkili bir halk sağlık sorunu olduğu gösterilmiştir (1). İntoksikasyon vakalarının epidemiyolojisinin ülkeden ülkeye, bölgeden bölgeye farklılık gösterdiği bilinmektedir. Ülkemizde acil servis başvurularının %0,7– %5'ini intoksikasyon vakalarının oluşturduğu çalışmalarla ortaya koyulmuştur (2). Amerika Birleşik Devletlerinde yapılan çalışmalarda 2011 yılı zehirlenme oranı 479/100 000 iken (% 0,48), zehirlenmeye bağlı ölüm oranı ise 2010 yılında 17/100 000 (% 0,02) olarak bildirilmiştir (3).

Türkiye'de karşılaşılan akut zehirlenme etkenlerinden en sık görülenleri, ilaçlar (antiepileptik, antidepresan, antihipertansif, analjezik, antihistaminik vb.), tarım ilaçları, evde kullanılan çeşitli kimyasallar, zehirli gazlar, bitki ve besinlerin içindeki zehirli maddeler (mantarlar), yılan, akrep ve örümcek gibi çeşitli zehirli hayvanların ısırma ve sokmalarıdır(4). Birçok ülkede zehirlenmede, ilaçlar önemli bir yer tutmaktadır. Sebep olarak dilaçların genellikle evde bulunması, daha ulaşılabilir olması gösterilmektedir. Pestisitlerle zehirlenmeler ise tarım yapılan ülkelerde yaygın olarak akut zehirlenmelere neden olmaktadır (5).

İlacı bağılı akut intoksikasyonla sık olarak karşılaşılsa da ilacı bağılı karaciğer hasarının genellikle dozla ilişkili olmadığı ve bu hasarın günler ile haftalar arasında değişken bir gecikme sergileyebileceği bilinmektedir. Bunun yanı sıra ilacı bağılı karaciğer hasarı, yaşamı tehdit eden karaciğer yetmezliğine, karaciğer nakli ihtiyacına ve ölüme neden olabilmektedir (6).

Bu çalışmada intoksikasyon nedeni ile acil servise başvuran olguların demografik, etyolojik ve prognostik özellikleri ve olguların ne kadarında karaciğerin etkilendiği araştırılmıştır.

Materyal ve Metod

Çalışma için Harran Üniversitesi Klinik Araştırmalar Etik Kurulundan etik onam alındı (15/03/2021 tarih ve HRU/21.06.09 sayılı karar). Ocak 2018 – Eylül 2019 tarihleri arasında Harran Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesi acil servisine başvuran hastaların dosyaları retrospektif olarak tarandı. Yaş, cinsiyet, anamnez özellikleri ve kan tahlilleri incelendi.

Hasta verilerine, hastane bilgi yönetim sistemi (fonet) üzerinde işlenen zehirlenme ile ilgili tanı kodları ve adli olgu defteri taranarak ulaşılmıştır. Hasta dosyasına ulaşılamayan ya da dosyalarında eksik bilgi bulunan hastalar çalışma dışı bırakılmıştır.

İlaç intoksikasyonu ile başvuran hastaların ilk müdahalesi acil serviste yapılmıştır. Tüm vakalar zehir danışma merkezine danışılıp, önerilen spesifik antidot tedavisi verilmiştir. İlk müdahaleden sonra yoğun bakım ünitesi (YBÜ) endikasyonu olan hastalar YBÜ'nde, diğerleri uygun servislere takip edilmiştir.

Bulgular

Hastanemiz İç Hastalıkları Acil Ünitesine çalışma yürütüldüğü süre boyunca 114.491 hasta başvuru yapmış, bu hastaların 211'inin başvuru sebebi intoksikasyon olduğu görülmüştür. İntoksikasyon vakalarının 137'si (%64.9) kadın, 74'ü erkek (%34.1); yaş ortalaması 30.3 ± 13.12, yaş dağılımı ise 18-72 aralığındadır.

Hastaların 108'i (%51.2) ilaç, 39'u (%18.5) akrep sokması, 23'ü (%10.9) gıda, 14'ü (%6.6) böcek-fare, 12'si (%5.7) yılan ısırması, 9'u (%4.3) koroziv madde, 4 olguda esrar-ekstazi ve 1'er olguda da alkol ve karbon monoksit (CO) intoksikasyonu tespit edildi (Tablo 1).

Tablo 1. İntoksikasyon olgularının dağılımı

Zehirlenme	Sayı	%
İlaç intoksikasyonu	108	51.2
Akrep sokması	39	18.5
Gıda zehirlenmesi	23	10.2
Böcek-fare ilacı zehirlenmesi	14	6.6
Yılan ısırması	12	5.7
Koroziv madde	9	4.3
Esrar-ekstazi	4	1.9
Alkol	1	0.47
CO zehirlenmesi	1	0.47

ilaçlara bağılı intoksikasyon olgularının 33'ü (% 30.5) antidepresan, 18'i (% 16.6) parasetamol-antigribal, 9'u (% 8.3) antipsikotik-benzodiazepin, 9'u (% 8.3) antibiyotik, 14'ü (% 13) nonsteroid antiinflamatuar ilaçlar (NSAİİ), 6'sı (% 5.5) kardiyovasküler ilaçlar, 4'ü (% 3.7) antidiyabetik ilaçlar, 5'i (% 4.6) vitamin, 4'ü (% 3.7) diğer ilaçlar, 5 olgunun (% 4.6) ise aldığı ilacın adını bilmediği tespit edilmiştir (Tablo 2).

Tablo 2. İlaç intoksikasyonlarının Dağılımı

İlaç	Sayı	Yüzde (%)
Antidepresan	33	% 30.5
Parasetamol-Antigribal	18	% 16.6
Antipsikotik-Benzodiazepin	9	% 8.3
Antibiyotik	9	% 8.3
Nonsteroid Antiinflamatuar (NSAİİ)	14	% 13
İlaç	Sayı	Yüzde (%)
Kardiyovasküler	6	% 5.5
Antidiyabetik	4	% 3.7
Vitamin	5	% 4.6
Diğer ilaçlar	4	% 3.7
Bilinmeyen	5	% 4.6

Hastaların 11'inde transaminaz enzimlerinde (ALT, AST), 16'sında kolestaz enzimlerinin (ALP, GGT) veya bilirubin değerlerinde yükseklik saptandı (Tablo 3).

Zehir Danışma Merkezinin önerisi ve klinik durumları değerlendirilerek hastaların 136'sı (%64.5) YBÜ'nde, 44'ü (%20.8) serviste takip edildi, 31 hasta (%14.7) ise acil servisinde tedavisi tamamlanarak taburcu edilmiştir. Yoğun bakımda takip edilen hastalardan biri çoklu organ yetmezliği sebebiyle ex oldu, bu hastanın karaciğer enzimleri yüksekti (Tablo 4).

Tablo 3. Karaciğer Fonksiyon Değerleri

Adı	Sayı	Saptama Yönü
Transaminaz (ALT, AST)	11	Yüksek
Kolestaz (ALP, GGT) ve Bilirubin	16	Yüksek

Tablo 4. Hastaların Prognozları

Prognoz	Sayı	Yüzde (%)
YBÜ	136	%64.5
Servis	44	%20.8
YBÜ'de ex olan hasta	1	%0.47

Tartışma

Acil poliklinik müracaatlarında ve yoğun bakım servisinde yatışta intoksikasyon olguları, tüm dünyada önemli bir yer tutmaktadır. İntoksikasyonların ciddi yaklaşım gerektirdiği ve tedaviye iyi yanıt veren bir halk sağlığı sorunu olduğu bilinmektedir. İntoksikasyon nedenleri ülkelere ve bölgelere göre farklılıklar göstermektedir (1, 2). Bu çalışmada Urfa yöresi intoksikasyon olgularının değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

İntoksikasyon olgularının sıklığında son yıllarda ciddi bir artış görülmektedir. 2019 yılı Ulusal Zehir Danışma Merkezine (UZEM) başvuran vakaların sayısı 217.936'dır. Hastalar genellikle genç yaşta (yaş aralığı 20-29), çoğunlukla kadındır (%59.21), (7). Kadiroğlu A.K. ve arkadaşlarının yaptığı çalışmada (8) intoksikasyon nedeniyle hastaneye başvuranların % 81,4' ünün kadın, yaş ortalamasının 30.23+15.44, Deniz T. ve arkadaşlarının (2) çalışmasında % 53' ünün kadın, yaş ortalamasının 19.2+17.3 olduğu, Uyanıkoğlu A. ve arkadaşlarının (9) çalışmasında ise kadın oranının %71, yaş ortalamasının ise 27,65+11,12 olduğu gösterilmiştir. Bizim çalışmamızda literatüre benzer şekilde, intoksikasyon olgularının % 64,9'unun kadın, yaş ortalamasının ise 30,3+13,12 olduğu saptanmıştır. Genç ve kadın olmak intoksikasyon açısından risk faktörü olarak görünmektedir.

İntoksikasyon olgularının en sık nedeninin ilaçlar olduğu akrep, böcek ısırması gibi nedenler daha geri planda kaldığı gösterilmiştir, (2,3, 8-10). Bizim serimizde de literatüre benzer şekilde, intoksikasyon nedenlerine göre 108 olgu (% 51,2) ile ilaçlar ilk sırada yer almıştır. İlginç olarak 39 (%18.5) akrep sokması ikinci en sık neden olmuştur. Hastaların 23' ü (%10.9) gıda, 14' ü (%6.6) böcek-fare, 12'si (%5.7) yılan ısırması, 9'u (%4.3) koroziv madde, 4 olguda esrar-ekstazi ve 1'er olguda da alkol ve CO intoksikasyonu şeklinde tespit edilmiştir.

İlaçlara bağlı gelişen intoksikasyonların ilaç dağılımına bakıldığında çalışmalarda antidepresan ilaçlarının ilk sırada yer aldığı gösterilmiştir (9,12). Bazı çalışmalarda ise ilk sırada analjezikler yer almıştır (2, 3). Bizim çalışmamızda da en sık intoksikasyon etkeni, % 30,5 oranıyla antidepresanlardır.

Çalışmalarda, hastaların %5.1-64' ünü takip ve tedavilerinin YBÜ arasında yapılırken, Çetin N.G. ve arkadaşlarının çalışmasında YBÜ yatış oranı %87 olarak yüksek bir oranda ol-

duğu bildirilmiştir (10). Bizim çalışmamızda ise Zehir Danışma Merkezi'nin önerisi ve klinik durumları değerlendirilerek hastaların 136'sı (%64,4) YBÜ'nde takip edilmiştir. YBÜ'sinde takip edilen hastalardan karaciğer enzimleri yüksek olan biri çoklu organ yetmezliği nedeniyle vefat etmiştir.

İntoksikasyon olgularının tıbbi tedaviye iyi yanıt vermesine rağmen geç kalındığı zaman ölüm oranı yükselmektedir. Barı ve arkadaşlarının Bangladeş'te yaptığı çalışmada 4435 zehirlenme tanısı ile başvuran hastanın 224'ünün (%5.1) öldüğü bildirilmiştir (11). Ülkemizden yapılan bir çalışmada ise Avşaroğlu L. ve arkadaşlarının çalışmada ölüm oranını % 1.6 olarak bildirilmiştir (12). Bizim çalışmamızda ise 1 olgu (%0.47) takipleri sırasında kaybedilmiştir.

Sonuç

Şanlıurfa yöresinde intoksikasyon daha çok genç yaşlarda ve kadınlarda görülmektedir. İlaçlar hastaların yarısında en sık intoksikasyon nedenidir, ilaç sınıfında ise antidepresanlar ilk sıradadır. İlginç olarak akrep sokması olguların yüzde yirmisi ile en sık ikinci intoksikasyon nedeni olmuştur. Hastaların yaklaşık %10'unda karaciğer etkilenmiştir. Hastaların yarısından fazlası YBÜ'nde takip edilmiştir. İntoksikasyon olgularının doğru müdahale ve takiple prognozu genel olarak iyi olmasına rağmen mortalite ile sonlanabileceği, bu seride mortalitenin yaklaşık %0.5 olduğu saptanmıştır.

Etik onam: Çalışma için Harran Üniversitesi Klinik Araştırmalar Etik Kurulundan etik onam alındı (15/03/2021 tarih ve HRU/21.06.09 sayılı karar).

Yazar Katkıları:

Konsept: S.S, A.U.
Literatür Tarama: S.S, A.U.
Tasarım: A.U.
Veri toplama: S.S.
Analiz ve yorum: S.S, A.U.
Makale yazımı: S.S, A.U.
Eleştirel incelenmesi: A.U.

Çıkar Çatışması:

Yok

Finansal Destek:

Yok

Kaynaklar

- Demirel G, Karapıçak A, Karapıçak Z. Acil Servise Başvuran Zehirlenme Olgularının Retrospektif Değerlendirilmesi, Eskişehir Teknik Üniversitesi Bilim ve Teknoloji Dergisi 2020, 9(2), Syf. 265 – 272.
- Deniz T, Kandıç H, Saygun M, Büyükoçak Ü, Ülger H, Karakuş A. Kırıkkale Üniversitesi Tıp Fakültesi Acil Servisine Başvuran Zehirlenme Olgularının Analizi. Düzce Tıp Fakültesi Dergisi, 2009; 11(2): 15-20.
- Koçlu R, Dundar ZD, Koçlu O, Akıncı E, Akilli NB, Gonen MO, Cander B. The Experiences in A Toxicology Unit: A Review Of 623 Cases. J Clin Med Res, 2014; 6(1): 59-65.
- Tunçok Y, Kalyoncu Nİ. T.C. Sağlık Bakanlığı Birinci Basamağa Yönelik Zehirlenmeler Tanı Ve Tedavi Rehberleri, Ankara. 2007; Sy.1.
- Sawalha AF, Sweileh WM, Tufaha MT, Al-Jabi DY. Analysis Of

- The Pattern Of Acute Poisoning In Patients Admitted To A Governmental Hospital In Palestine. *Basic & Clinical Pharmacology & Toxicology*, 2010; 107: 914–918.
6. European Association for the Study of the Liver. Electronic address: easloffice@easloffice.eu; Clinical Practice Guideline Panel: Chair;; Panel members; EASL Governing Board representative.: EASL Clinical Practice Guidelines: Drug-induced liver injury. *J Hepatol*. 2019 Jun;70(6):1222-1261.
  7. Ulusal Zehir Danışma Merkezi 2019 Yılı Ayrıntılı Faaliyet Raporu, <https://hsgm.saglik.gov.tr/>
  8. Kadiroğlu AK, Yılmaz Z, Yıldırım Y, Ebik B, Yıldırım S, Oto F. ve ark. Güneydoğu Anadolu Bölgesindeki Bir Üniversite Hastanesinde Akut İlaç Zehirlenmesi Olan Hastaların Özellikleri Ve Klinik Sonuçlarının Değerlendirilmesi. *Düzce Tıp Dergisi*. 2013; 15(2): 38-40.
  9. Uyanıkoğlu A, Zeybek E, Cordan İ, Avcı S, Tükek T. İntoksikasyon vakalarının değerlendirilmesi [Evaluation Of Intoxication Cases]. *Nobel Med* 2007; 3(2): 18-22, Turkish
  10. Çetin NG, Beydilli H, Tomruk Ö. Acil Servise Başvuran İntoksikasyon Olgularının Geriye Dönük Analizi. *S.D.Ü. Tıp Fakültesi Dergisi*. 2004; 11(4): 7-9.
  11. Barı MS, Chakraborty SR, Alam MHJ, Qayyum JA, Hassan N, Chowdhury FR. Four-Year Study On Acute Poisoning Cases Admitted To A Tertiary Hospital In Bangladesh: Emerging Trend Of Poisoning in Commuters. *Asia Pacific Journal Of Medical Toxicology*. 2014; 3: 152-6.
  12. Avşaroğulları L, Şenol V, Akdur O, Akın A, Durukan P, Özkan S. Orta Türkiye'deki Bir Üniversite Hastanesinin Acil Servisinde Akut Yetişkin Zehirlenmelerinin Özellikleri: Üç Yıllık Bir Analiz. *J Pak Med Doç*. 2012; 62 (2): 129-133.